

NOREGS HØGSTERETT

D O M

sagd 29. november 2021 av Høgsterett i avdeling med

dommar Aage Thor Falkanger
dommar Per Erik Bergsjø
dommar Espen Bergh
dommar Borgar Høgetveit Berg
dommar Kine Steinsvik

HR-2021-2342-A, (sak nr. 21-114979STR-HRET)
Anke over Frostating lagmannsretts dom 28. juni 2021

A (advokat Øystein Ola Storrvik)

mot

Påtalemakta (statsadvokat Inger Myklebust)

R Ø Y S T I N G

(1) Dommar **Høgetveit Berg:**

Kva saka gjeld

- (2) Saka gjeld spørsmålet om lagmannsrettens dom i ei straffesak må opphevast fordi ein av meddommarane var medlem av formannskapet i ein kommune, jf. domstolova § 71 nr. 9.
- (3) A vart i Søre Sunnmøre tingrett 13. januar 2021 dømd for å hatt samleie med ei kvinne medan ho sov og var for rusa til å motsetja seg handlinga, jf. straffelova § 292. Straffa vart sett til fengsel i tre år og ni månader. Oppreisninga til den krenkte vart sett til 150 000 kroner.
- (4) Etter anke til lagmannsretten sa Frostating lagmannsrett dom 28. juni 2021 der straffa og oppreisingsbeløpet vart det same som i tingretten. Ein av meddommarane i saka var Kåre Harald Sæter, som er formannschaftsmedlem i Giske kommune.
- (5) A har anka dommen til Høgsterett. Anken var retta mot sakshandsaminga, lovbruken, straffutmålinga og oppreisninga. Ankeutvalet nekta fyrst anken fremja, men omgjorde seinare nektingsvedtaket og tillét 20. oktober 2021 anken fremja for spørsmålet om lagmannsretten var lovleg samansett.

Mitt syn på saka***Problemstillinga***

- (6) Problemstillinga er om lagmannsretten var ulovleg samansett som følgje av at Kåre Harald Sæter var meddommar i saka.

Dei faktiske sidene ved saka

- (7) I perioden 2007–2019 sende Domstoladministrasjonen, i framkant av valperiodane for meddommarutvala, ut orienteringsbrev til kommunane. I breva vart det mellom anna gjort greie for kven som var utelukka frå val med heimel i domstolova § 71 nr. 1 til 9. Ikkje i nokon av desse skriva gjekk det fram at formannschaftsmedlemer ikkje kan veljast som meddommarar. På nettstaden domstol.no la Domstoladministrasjonen i løpet av våren 2020 ut følgjande tekst under emnet «Hvem kan velges som meddommere»:

«Medlemmer av formannskapet eller det faste utvalget kommunen har gitt valgoppgaven til, er ikke valgbare. Heller ikke varamedlemmer er valgbare.»

- (8) I Giske kommune hadde formannskapet ansvaret for å førebu vala av meddommarar i 2012, 2016 og 2020. Det siste valet gjaldt for perioden 2021–2024. Våren 2020 samla servicekontoret i kommunen, ved leiaren, inn kandidatur til meddommarverva. Listene frå valperioden 2017–2020 var utgangspunktet for arbeidet. Alle som stod på lista, vart kontakta og gjevne høve til å seia frå seg attval. Formannskapet, der Sæter var medlem,

gjorde samrøystes innstillingsvedtak 18. mai 2020. Kommunestyret handsama innstillinga 18. juni 2020. Sæter var med på å røyste på seg sjølv. Han føreslo under voteringa i kommunestyret å byte ut to andre meddommarar som var innstilte.

Dei rettslege sidene ved saka

- (9) Domstollova kapittel 4 regulerer val av meddommarar. Paragrafane 64 og 65 slår fast at det skal vera utval av meddommarar av begge kjønn i alle lagsokn og domssokn. Medlemene av utvala blir valde av kommunestyret, jf. § 66. Utvala skal etter § 67 ha ein allsidig samansetnad og spegle alle delar av folkesetnaden. Dei formelle krava for å vera valbar som meddommar går fram av §§ 70 til 72.
- (10) Domstollova § 68 fyrste ledd bestemmer at formannskapet, eller det faste utvalet kommunestyret har gjeve oppgåva til, førebur valet av meddommarar og set fram eit forslag. Forslaget blir deretter lagt ut til offentleg ettersyn, med ei oppmoding om at alle som har noko imot forslaget, melder frå til kommunen. Føresegna i § 68 andre ledd bestemmer at kommunestyret, etter eventuelle innvendingar og fritakssøknader, vel utvalsmedlemene i tråd med §§ 64 og 65.
- (11) Domstollova § 71 utelukkar ei rekkje personar frå val til meddommar på grunn av stilling. Bakgrunnen for reglane i § 71 nr. 1 til 8 er at domstolane skal vera uavhengige frå dei andre statsmaktene, jf. Ot.prp. nr. 22 (2006–2007) side 51, jf. NOU 2002: 11 *Dømmes av likemenn* side 53.
- (12) Vår sak gjeld § 71 nr. 9, som fastset at personar tilsette i følgjande stillingar i ein kommune er utelukka:
- «kommunens administrasjonssjef (medlemmene av kommunerådet i kommuner med et parlamentarisk styringssystem) og andre kommunale tjenestemenn som tar direkte del i forberedelsen eller gjennomføringen av valget».
- (13) Avgjerande for saka er kva som ligg i uttrykket «kommunale tjenestemenn som tar direkte del i forberedelsen eller gjennomføringen av valget».
- (14) Utgangspunktet må takast i ordlyden. Føresegna gjeld administrasjonssjefen og andre kommunale tenestemenn. I norsk stats- og kommuneskikk går det eit grunnleggjande skilje mellom tenestemenn og ombodsmenn. Rett nok gjeld til dømes reglane om habilitet også for kommunale ombodsmenn, men dette er fordi det er sagt uttrykkjeleg i forvaltningslova § 10. Noko tilsvarande er ikkje sagt for kommunale ombodsmenn som meddommarar. Det er såleis ikkje språkleg grunnlag for å forstå uttrykket «kommunale tjenestemenn» på nokon annan måte enn etter definisjonen i forvaltningslova § 2 fyrste ledd bokstav d – «ansatt ... i en kommunes tjeneste». Formannschaftsmedlemer er ikkje tilsette, men ombodsmenn.
- (15) Domstollova § 71 nr. 9 vart omtalt på følgjande måte av departementet, jf. Ot.prp. 22 (2006–2007) side 52:
- «Formålet med denne regelen er særlig å unngå grobunn for mistanke om manipulering av valget. Departementet har vurdert om også kommunestyrets representanter og andre kommunale ombudsmenn bør være utelukket, men har

kommet til at en slik regel ville gå lenger enn det hensynet til domstolenes uavhengighet tilsier.»

- (16) Etter mitt syn følger det motsetningsvis klart av disse førearbeida at medlemmer av formannskapet, som er ein del av kommunestyret, er valbare som meddommarar.
- (17) Eg nemner også at lekdommarutvalet, som la fram NOU 2002: 11 *Dømmes av likemenn*, føreslo ein modell der kandidatar til utvala for tingretten vart trekte direkte frå folkeregisteret, kombinert med ei løysing der lagrettemedlemene og meddommarane ved lagmannsretten vart trekte tilfeldig frå tingrettsutvala frå den førre valperioden. Det var fylkesmannen – no statsforvaltaren – som skulle ha ansvaret for gjennomføringa. Med ein slik modell ville det ikkje vera behov for regelen me i dag finn i domstollova § 71 nr. 9. Lekdommarutvalet gav likevel uttrykk for, subsidiært, at dersom kommunane framleis skulle ha ansvaret for gjennomføringa av valet, «bør de som er direkte involvert i valget ikke kunne velges», og at dette inkluderte «de som utfører forberedende oppgaver», jf. NOU 2002: 11 punkt 6.5.2.2 på side 56. Dette skreiv lekdommarutvalet i forlenginga av at utvalet med brei penn same staden hadde føreslege at lokalpolitikarar *framleis* måtte kunne vera meddommarar, sidan ynsket om å unngå den uheldige samanblandinga av den lovgjevande, utøvande og dømmande statsmakta ikkje gjorde seg gjeldande for denne gruppa.
- (18) I ein slik situasjon, der lovgjevarane var fullt klar over at kommunepolitikarar, medrekna formannskapsmedlemmer, var godt representerte i meddommarutvala, er det etter mitt syn klart nok ikkje grunnlag for ei utvidande tolking av domstollova § 71 nr. 9.
- (19) Forsvararen for Høgsterett har vist til at når sakshandsaminga knytt til valet av meddommarutvala i røynda skjer i formannskapet, må dette utelukke formannskapsmedlemene frå å bli valde. Eg kan ikkje sjå at dette kan føre til ei anna tolking av føresegna enn det eg har gjort greie for over. Sakshandsaminga i formannskapet skjer ope. Forslaget blir lagt ut til ettersyn før kommunestyret avgjer kven som blir valde til meddommarutvala, jf. domstollova § 68. Dette gjev tryggleik mot mistanke om manipulering av valet.
- (20) Forsvararen har vidare vist til Rt-2009-1681. Saka gjaldt tolkinga av domstollova § 71 nr. 5, som på det aktuelle tidspunktet utelukka «ansatte ved påtalemyndigheten, i politiet og kriminalomsorgen». Saka dreia seg om i kva grad oppsynsmenn med avgrensa politimynde var så nært knytte til politiet at dei skulle reknast som ikkje valbare etter den nemnde føresegna. Det var dimes andre omsyn enn i vår sak – forholdet mellom statsmaktene – som gjorde seg gjeldande. Eg kan difor ikkje sjå at saka har nokon overføringsverdi.
- (21) Det er etter dette ikkje grunnlag for at formannskapsmedlemmer som folkevalde ombodsmenn skal reknast som kommunale tenestemenn etter domstollova § 71 nr. 9.
- (22) Det er òg gjort gjeldande at Sæter ikkje kunne gjera teneste fordi han også var varaordførar. Ut frå det eg har sagt over, kan dette ikkje føre fram.

Konklusjon

- (23) Lagmannsretten var lovleg samansett. Anken over sakshandsaminga må då forkastast.
- (24) Eg røystar etter dette for slik

D O M :

Anken blir forkasta.

- (25) Dommer **Bergsjø:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (26) Dommer **Bergh:** Likeså.
- (27) Dommer **Steinsvik:** Likeså.
- (28) Dommer **Falkanger:** Likeså.
- (29) Etter røystringa sa Høgsterett slik

D O M :

Anken blir forkasta.